

N:o 119.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1905, kl. 4 c. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beredande af fast anställning åt personer, som hos statens ämbetsverk äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgörömål o. d.

(2:a U. A.)

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottet remitterad motion (n:o 164) har herr C. A. Lindhagen föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, i hvad mån hos statens ämbetsverk och myndigheter personer äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgörömål och dylika sysslor utan att äga någon fast anställning, äfvensom i anledning af denna utredning föreslå Riksdagen erforderliga åtgärder i ändamål att jämväl dessa biträden må i likhet med öfriga ämbets- och tjänstemän samt vaktbetjante erhålla fast anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»I statens ämbetsverk åtnjuta ämbets- och tjänstemännen samt vaktbetjante i allmänhet förmånen af ordinarie anställning med därpå härflytande rättighet att ej kunna godtyckligt afskedas, att i händelse af sjukdom eller annat laga förfall för tjänstgöring ej behöfva af lönen afstå mer än de s. k. tjänstgöringspenningarna, att få semester samt att erhålla pension vid afskedstagandet. Dessutom anställas visserligen en del extra tjänstemän, som ej åtnjuta dessa fördelar. Men de äga i stället utsikter att i mån af ledighet få befordran till ordinarie befattning.

Det finnes emellertid i de flesta ämbetsverk en klass tjänstgörande, som fylla en ordinarie uppgift inom verket, men ändock betraktas såsom

till och med endast privat anställda. De omnämnas oftast icke ens i någon organisation eller lönestat. Någon befordran till ordinarie tjänst är för dem utesluten. För dem sörjes icke i vidare mån, än att de erhålla betalning för det arbete de äro i stånd att utföra så länge hälsan räcker. När de, ofta efter flera årtiondens utslitande tjänstgöring, anses för gamla, afskedar man dem utan vidare. Jag syftar härmed på de kvinnliga biträden, som förrätta de oundgängliga renskrifningsarbetena inom verken och dessutom ofta användas såsom ett slags amanuenser att bistå vid expeditionen och mångahanda andra sysslor af mera mekanisk beskaffenhet.

Detta är en orättvisa, som enligt min uppfattning icke bör vidare få upprätthållas. Dessa skrifbiträdens arbete utgör en oeftergiftig länk i ämbetsverkets funktioner. De tjänstgöra ock regelbundet på ämbetsrummet under förmiddagarna och mången gång längre tid än den ordinarie tjänstemannen, då de skola ordna för denne, innan han kommer, och stöka undan efter honom sedan han gått. De hafva också, till skillnad från mången ordinarie tjänsteman, oftast hemarbete på eftermiddagarna till långt inpå nätterna. Att de dessutom nästan undantagslöst utmärka sig för synnerlig flit, ordningssinne och försynthet i uppträdandet, bör icke kunna annat än räknas dem ytterligare till förtjänst. Det bör också erinras, att deras enformiga och mycket stillasittande sysselsättning är särskildt ägnad att slita på deras hälsa samt att de därför äro i synnerligt behof af tillfälle att kunna begagna sig af någon semester. De äro ock utan tvifvel i behof af pensionsrätt vid en tidigare ålder än de manliga tjänstemännen.

Ibland aflönas visserligen dessa skrifbiträden icke direkt af staten, utan af s. k. renskrifningspengar eller lösen för utgående expeditioner, som uppbäras af en ordinarie tjänsteman. Dessa indirekta aflöningsformer komma dock att med tiden alltmera borttagas. Och äfven där ett dylikt betalningssätt ännu äger rum, kan detta rättvisligen ej få af staten tagas till förevändning för att, såsom nu sker, sätta skrifbiträdena alldeles utom räkningen. Allraminst kan däraf hämtas anledning att undandraga dem stöd vid sjukdom, semester och pension, då ju staten icke vid bestämmandet af den ordinarie tjänstemannens renskrifningspenningar eller expeditionslösen beräknat, att denne därvid skulle bekosta sitt skrifbiträde äfven nämnda förmåner. Däremot bör naturligtvis den betalning, som skrifbiträdena erhålla på detta sätt, tagas i beräkning vid bestämmandet af deras aflöningsförmåner.

Icke heller kan från statens sida med fog invändas, att skrifbiträden i kommuners och enskildes tjänst, för att ej tala om den stora massan af

folket, hafva en lika vanskelig ställning som statens skrifbiträden nu intaga. Utvecklingen måste ju alltmer gå i den riktningen, att stöd i sjukdom och vid oförmåga till arbete beredes alla människor. Och då nu staten sedan gammalt härvid tagit initiativ till förmån för sina tjänstemän, så finnes ingen rättsgrund, hvarför staten härvid skulle göra ett undantag för sina ringaste tjänare.

Hvad nu sagts om kvinnliga skrifbiträden gäller afven om biträden, som utan fast anställning bestrida liknande sysslor, såsom kartritning, bokföring, siffergranskning med mera. Användas i dylika befattningar ännu i något fall manliga biträden, så hafva dessa naturligtvis samma rättsanspråk på förbättring af sin ställning.

En särskild anledning till att nu uppmärksamma ifrågavarande angelägenheter är också de pågående arbetena af den tillsatta lönerегleringskommittén. Denna kommitté har till uppgift att afgifva utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden samt därvid tillika taga under öfvervägande, huruvida genom förenkling i förvaltningen tillfälle kunde beredas till indragning af tjänster. Med en sådan instruktion är det förklarligt, att nämnda kommitté ej haft särskild anledning att komma in på denna sak, helst mig veterligen den ej förut blifvit särskildt uppmärksamrad. Emellertid har kommittén i sina hitintills afgifna betänkanden haft uttalanden, som i viss mån beröra frågan. Kommittén anför nämligen såsom en allmän grundsats, att det måste anses för en misshushållning att låta rent mekaniska arbeten, såsom renskrifning och dylikt, verkställas af examinerade tjänstemän samt att en dylik anordning därför icke vidare bör äga rum, utan att allt sådant arbete besörjes genom extra oexaminerade biträden. Härigenom har kommittén ytterligare skärpt det sakförhållandet, att detta slag af arbete skall ingå såsom en särskild syssla i ämbetsverkens *ordinarie* funktioner, men på samma gång har kommittén skattat åt det vanliga föreställningssättet, att samma arbete skall besörjas endast genom *extra* biträden.»

Samme motionär har i en sedermera inom Andra Kammaren väckt, jämnväl till statsutskottet hänvisad motion (n:o 279) meddelat åtskillig utredning i ärendet, och får utskottet i fråga härom hänvisa till sistnämnda motion.

Utskottet vill icke bestrida, att i vissa fall extra ordinarie befattningar i statens tjänst kunna böra förändras till ordinarie och att på grund af särskilda förhållanden åt kvinnor, som under lång tid och på

stadigvarande sätt för statens räkning arbetat i sådana anställningar, hvarom i motionerna förmäles, bör — i likhet med hvad Riksdagen under innevarande år i ett fall medgifvit — beredas något understöd, när de på grund af sjukdom eller ålder icke längre kunna fortsätta sitt arbete. Men med afseende å de synnerligen vidtgående konsekvenser, som tillämpningen af de af motionären uttalade tankarna skulle medföra, och då frågan om extra ordinarie — manliga och kvinnliga — biträdens ställning i de af motionären angifna hänseenden synes böra i ett sammanhang tagas i öfvervägande, anser sig utskottet icke böra tillstyrka hvad af motionären föreslagits, utan hemställer,

att herr Lindhagens ifrågavarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 maj 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Reservation

af herr *S. G. von Friesen*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa,

att herr Lindhagens ifrågavarande motion måtte af Riksdagen bifallas.
